

MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMLARI VE ÇAĞDAŞ BİR PROGRAM İÇİN ÖNERİLER

Abdullah Uz

Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi -BURSA

ÖZET

Türkiye'de müzik öğretmenliği programları sık sayılabilecek biçimde değiştirilmiştir. Programlar, alan derslerinin dengesiz dağılımı; derslerin yeterince birbirini desteklememesi, gelişmeye, çağdaş materyali kullanmaya açık olmayışları, uygulamaya dönük olarak programlanmayışları; objektif olmayan ölçütlerle biçimlendirilişleri; ders çeşit ve saatlerinin çok oluşu, esnek olmayışları; öğrenciye, ilgilerine göre seçim olanağı sağlamayışları; müziğin felsefi/estetik, bilimsel ve teknolojik temellerini konu alan derslerin olmayışları gibi sorunlar içermektedirler. Bunlara öğretimin diğer öğeleriyle ilgili sorunlar eklince müzik sorunlar daha da derinleşmektedir.

Bu sorunları içermeyen, esnek, dengeli, uygulamaya dönük, gelişmeye açık, çok yönlü, bütüncül bir program, uygun mekanizma oluşturularak hazırlanmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Program, müzik öğretmenliği, müzik öğretmenliği programları, müzik eğitimi anabilim dalı.

ABSTRACT

The curriculums of music teaching has been changed often in Turkey. The curriculums consists of such problems that lack of balance in branch lessons and support of the lessons with each other and that they are not open enough the contribution of material and the development and that they are programmed properly for application in class and its formation without objective criteria, the big number of kind and hours of lessons and the strictness of them and they don't provide students to choose the lessons considering their interests and there aren't any lessons of which subject takes the philosophical/aesthetics and scientific and technologic fundamentals of music. When the problems of the other aspects of education added, the problems en teaching of music become much deeper.

The whole curriculum which doesn't include such problems and is flexible, well-balanced, applicable, available to development, and consisting of many aspects should be realized by forming suitable mechanism.

Key words: Curriculum, music teaching, the curriculums of music teaching, the department of music education.

GİRİŞ

Eğitimin açık bir toplumsal sistem olduğu söylenebilir. Eğitimin bir alt sistemi olan ve kendisi de ayrıca bir sistem olan müzik öğretmenliği eğitim sistemini ele alacak olursak, bu sistemin öğeleri şöyle belirlenebilir: Müzik eğitimi bölümü öğrencisinin hazırbulunuşluk düzeyi, yatırım(Bina ve giderleri, araç-gereç için ve tüm çalışanlar için yapılan harcamalar, ailenin yaptığı harcamalar vb), öğretimle ve başka kanallarla giren davranışlar ve diğer bilgiler(yasa, yönetmelik, emir, görüş vb.) girdileri oluşturur. Başta eğitim durumları olmak üzere bütün eğitimsel etkinlikler, işlemlerdir. İşlemler sonucunda oluşan davranış değişiklikleri, (varsa) gelirler, çevreye konser, toplantı vb. aracılığıyla yapılan etkiler vb. çıktıları oluşturur. (Sönmez 1991, s. 8-11). Sistemle ilgili her türlü değerlendirme (Derslere ilişkin değerlendirmeler, programı değerlendirmeye yönelik araştırmalar, müfettiş değerlendirmeleri, "okul deneyimi" ve öğretmenlik uygulamalarındaki gözlemler vb.) dönüt kapsamında düşünülmelidir. Sistemin bütünü, öğelerindeki değişikliklerden, üst ve alt sistemlerindeki değişikliklerden etkilenir. O nedenle müzik öğretmeni yetiştirme sistemi ile ilgili her hangi bir araştırma, değerlendirme yaparken ya da öneride bulunurken, bütün sistemin hatta alt ve üst sistemlerin gözönüne alınması yerinde olacaktır. Başka bir sınıflama ve tanımla, "Eğitim hizmeti, öğrenciler, öğretmenler, yönetim, programlar, yapılar ve işletmeler gibi ana öğelerden ve bunların arasındaki karşılıklı ilişkilerden oluşur."(Güvenç 1998,s.264-265). Bunların ve

diğer öğelerin tümünü kapsamı içine alan programın eğitimin odağında yer aldığını söylemek yanlış olmaz. ("Odağa" alma, "önem" biçiminde algılanmamalı, en önemli öğenin öğrenci olduğu unutulmamalıdır). Bu nedenlerle sistem incelenirken, program öğesinin incelenmesi ve program incelenirken de bütün öğelerin, hatta alt ve üst sistemlerin incelenmesi daha açıklayıcı olacaktır.

Bu görüşten hareketle, bu çalışmada, müzik öğretmenliği programları incelenirken, bütüncül bir yaklaşımla ilgili bütün öğeler ele alınmaya çalışılmıştır.

Müzik Öğretmenliği Programları

Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirmeye ilk kez 1924'te Musiki Muallim Mektebi'nde başlanmıştır; 1937-1938 eğitim yılından başlayarak Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nde sürdürülmüştür. 1960'ların sonlarından başlayarak sayıları artmış, bazı değişikliklere uğramış; 1981'de çıkarılan yasa ile 1982'de YÖK çatası altında, Eğitim Fakültelerine bağlı Müzik Eğitimi Bölümü adıyla lisans düzeyine çıkarılmışlardır. (Başer ve diğerleri 1995, s. 36-38). 1997-1998 eğitim yılında Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümüne bağlı Müzik Eğitimi Anabilim Dalına dönüştürülmüşlerdir. Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar Kolu'ndan mezun olan öğretmenlerden bir bölümü müzik öğretmeni olmuşlardır. (Başer v.d., s. 38). Son yıllarda başka bazı kaynaklardan yetişenler de müzik öğretmeni olarak atanmışlardır.

Gerek Musiki Muallim Mektebi gerekse Gazi Eğitim Enstitüsü dönemlerinde pek çok program tasarısı uygulanmış (Uçan, 1982, s.4); Üniversite çatası altına girildiğinde, giderek artan Müzik Eğitimi Bölümlerinde farklı programlar uygulanmaya başlanmıştır.

"...Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 1996 yılı başında ülkemizin ihtiyaç duyduğu öğretmenleri yetiştirmek üzere Eğitim Fakültesi öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi çalışmalarını başlatmış ve buna göre fakültelerimizdeki lisans ve lisansüstü düzeylerde yürütülen programlarda bir takım değişiklikler yapılmıştır."(YÖK Başkanlığı 1998, s. 3). Bu süreçte, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılmış, Eğitim Fakülteleri ile okullar arasında işbirliğini ve koordinasyonu geliştirmek üzere bir Eğitim Fakültesi-Uygulama Okulu İşbirliği Programı başlatılmış ve bu çerçevede Eğitim Fakülteleri ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardan seçilen uygulama öğretmenleri ile seminer çalışmaları yapılmıştır. Eğitim Fakültelerine çeşitli araç ve gereçler gönderilmiştir. Eğitim yapmak üzere yurt dışına, çeşitli düzeylerde öğrenci gönderilmiştir. Ayrıca, 19.9.1997 tarihli Yükseköğretim Kurulu Genel Kurul kararıyla "Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi" kurulmuştur. (YÖK Başkanlığı, s. 3-4). Fakültelerden çeşitli düzeydeki yöneticilerle toplantılar yapılmıştır. İçinde Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nün de bulunduğu bazı bölümler, pilot bölüm olarak seçilmiş; bu bağlamda yürürlükte olan programa -hiç değişiklik yapmadan- 12 saatlik Okul Deneyimi, 12 saatlik Öğretmenlik Uygulaması, 3 saatlik Müzik Öğretim Yöntemleri, 2 saatlik Seminer dersleri eklenerek uygulanmaya başlanmıştır. Halen bu yıl giren öğrencilerin dışındakilere uygulanmaktadır. Uygulandığı öğrencilere büyük bir ek yük getirerek derslerine özellikle çalgı derslerine hazırlanmalarına zaman bırakmayan bu pilot uygulama büyük bir olasılıkla unutulmuştur ve -bildiğim kadarıyla- üzerinde hiçbir değerlendirme çalışması yapılmamıştır.

Bu arada 16-18 Temmuz 1997 tarihleri arasında -içlerinde benim de bulunduğum- değişik Müzik Eğitimi Bölümlerinden öğretim elemanlarından oluşan bir komisyon toplanarak, YÖK Millî Eğitimi Geliştirme Projesi yönetimince belirlenen sınırlar içinde bir program taslağı hazırlamıştır.

Ancak, bütün bu çalışmalarla pek ilgisi olmayan ve kamuoyuna bu komisyonca hazırlandığı izlenimi verilen bir program gönderilmiş ve gösterilen tepkilere aldırış edilmeden 1998-1999 eğitim yılında uygulamaya konmuştur.

Gönderilen programın dayandırıldığı, Eğitim Fakültelerinde geçmişte uygulanan öğretmen yetiştirme programlarıyla ilgili eleştirilere çoğunlukla katılmamak olanaksızdır:

"a)İçerik, ders sayıları ve kredileri, okullarda uygulamalar gibi çeşitli yönlerden belirli bir standardın olmadığı, b)programlarda yer alan derslerin içeriği ve ilgili okul düzeyindeki öğretim alanının içeriği arasında tutarsızlıklar olduğu, c)dersler arasında aşamalı ve birbirini tamamlayıcı mantıksal bir ilişkinin kurulmadığı, ç)teorik derslere daha fazla ağırlık verildiği ve uygulamanın geniş ölçüde ihmal edildiği, d)alan derslerinin öğretmen adaylarını ilgili konu alanının bir dalında uzmanlığa yönelttiği ...ve alanın öğretim yöntemlerine ilişkin derslerin yetersiz olduğu, e)programlarda açılan derslerin öğretmen adaylarının ve ilgili okul düzeyinin ihtiyaçlarından çok öğretim elemanlarının yönelimleri ve tercihleri doğrultusunda şekillendiği ve bu nedenle ders sayıları ve zorunlu kredi yükünün çok arttığı, f)öğretmenlik formasyonuna ilişkin derslerin eğitim bilimleri alanındaki bazı teorik derslerden oluşup öğrencilere öğretmenliğin gerektirdiği uygulamaya dönük bilgi, beceri ve bakış açılarını kazandırmaktan uzak olduğu, g)programlardaki zorunlu ders yükünün gereğinden fazla olması nedeniyle öğrencilerin bireysel ilgilerini geliştirmelerine yönelik seçmeli derslere zaman ayırlamadığı ve ğ)programın bütünü ile okullarda yapılan uygulama arasında tutarsızlıklar olduğu görülmüştür."(YÖK Başkanlığı, s.4).

Burada belirtilen değerlendirmelere, eleştirilere müzik öğretmenliği programları açısından büyük ölçüde katılmamak mümkün müdür? Bazı programlar gözden geçirilerek bunlar açıkça görülebilir:

Programların kredi toplamları açısından çok büyük farklar vardır: Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde, toplam kredi anadallara göre 173-174'tür. Dokuz Eylül Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 195 kredidir(5-İ dersleri dahildir). Uludağ Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde167 kredidir(Buna 12 saatlik kredisiz seçimlik dersler dahil değildir). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 201 kredidir. Selçuk Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 240 krediden fazla olmalıdır (Sağlanabilen programda YÖK'ün gönderdiği programla çıkarılan derslerin kredileri belirtilmediğinden her yarıyılıda en az 30 saat tahmin edilerek belirlenmiştir). Pamukkale Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 210 kredidir. (Gönderilen, inceleme olanağı bulunabilen program, "Ortaöğretim Müzik Eğitimi Anabilim Dalı " adını taşımaktadır). Krediler arasında yüzde elliye yakın fark bulunmaktadır. Mezun olduklarında aynı görevi yapacak öğretmenleri yetiştiren programlar arasındaki farkı gerçekten açıklamak güçtür.

Ders çeşidi sayıları arasındaki farklar da az değildir: Programdaki yarıyıllara göre Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 88,91,93, Dokuz Eylül Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 86, Uludağ Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 74, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 81, Selçuk Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 122, Pamukkale Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 96 çeşit ders bulunmaktadır. Ders çeşidi en az olan programla en çok olan program arasındaki fark yüzde 63'ü bulmaktadır.

Programların biçimlenmesinde tümüyle öğretmen adaylarının ve ilgili okul düzeyinin ihtiyaçları yerine öğretim elemanlarının ve yöneticilerin yönelimleri ve tercihlerinin zaman zaman etkili olması, bu

farklar yanında ders çeşidi sayısını ve kredi yükünü çok artırmıştır. Selçuk Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 7. Yarıyılıda 17 çeşit ders vardır ve haftalık ders saati çoğu yarıyılıda 30 saati geçmektedir. Pamukkale Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nün 7. ve 8. yarıyıllarında 14'er çeşit ve 31'er saat ders vardır. Gerçekten de öğretim kadrosunda bulunan bir öğretim elemanının vereceği dersi kaldırmak, bölümlerin işleyiş düzeni içerisinde olanaksız gibidir. Çoğu öğretim elemanının kendi dersini çok önemli gördüğü, ders saatinde yapılacak kısıntının telafi edilemeyeceğini, kendi dersini yeteri kadar almayan öğretmen adayının iyi bir öğretmen olamayacağını düşündüğü söylenebilir. Bunun gerisinde her şeyin okulda verilmesi gerektiği düşüncesi vardır. Uludağ Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde de önceleri ders çeşidi ve saat toplamları çok fazlaydı. Rektörlük, her dönemdeki toplam kredinin en çok 20'ye, ders çeşidinin yediye indirilmesini istediğinde adeta şok olmuş, bunun olanaksız olduğunu düşünmüş, büyük tepki göstermiştik. Ancak denileni zorunlu olarak yaptık. Hiç de kötü olmadı. Bu programla yetişen öğrencilerin daha kötü müzik öğretmeni olduklarına ilişkin hiçbir dönüt gelmedi ve bu doğrultuda gözlemimiz olmadı. Oysa Arizona Devlet Üniversitesi Müzik Öğretmenliği Programı'nda toplam 134 kredi kadarlık ders vardır. Kaldı ki bazı derslerden yeterlik sınavını verebilen öğrenciler, bu derslerden muaf olarak daha az ders alabilirler.

Bu ders fazlalığının öğrencilerin bireysel ilgileri doğrultusunda kendilerini geliştirmelerine yönelik seçmeli derslere zaman ayrılmasına olanak bırakmadığını söylemek yanlış olmaz. Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü programlarında bulunan seçmeli dersler öğrenciye, belirlenmiş birkaç alan dersi seçeneğinden birini seçme olanağı sağlamaktadır. Uludağ Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü programında da durum çok farklı değildir. Öğrenci yaklaşık her dönem birer seçmeli ders seçebilmektedir, ancak seçilen her derste ders açmak için yeterli öğrenci sayısına ulaşamadığından birkaç dersten birini seçmek zorunda kalmaktadır. Diğer Müzik Eğitimi Bölümlerinde de gerçek anlamda seçmeli derse rastlanmamaktadır. Bu ders yoğunluğunda seçmeli ders koymak pek olanaklı görünmemektedir.

Ders içeriklerini yansıttığını düşündüğümüz çok farklı içerikleri içeren dersler vardır. Örneğin, Selçuk Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü programında bulunan Koro ve Repertuar(T.M.), Koro ve Repertuar(B.M.), Türk Müziği Kuramı, Makamsal İşitme Okuma Yazma, Tonal İşitme Okuma Yazma, Güfte İncelemesi, Müziğin Fiziksel Temelleri dersleri programlarını inceleyebildiğim 6 Müzik Eğitimi Bölümünün programlarında bulunmamaktadır. Türk Halk Bilimi dersi yalnızca Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü ile Selçuk Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde bulunmaktadır (Pamukkale Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nün programında Geleneksel Türk Halk Bilimi dersi vardır. Bu programda ayrıca iki dönem ikişer saatlik Folklor Araştırması ve Notaya Alma dersi bulunmaktadır. Folklor sözcüğünün halk bilimi anlamına geldiği, halk müziğinin derlenebilecek otantik örneklerinin artık pek yaygın olmadığı ve yeni teknolojik olanaklarla notaya almanın sorun olmadığı düşünülürse, programın yapılışındaki subjektiflik açıkça ortaya çıkar). Ortaöğretim Müzik Eğitimi Besteciliği, Ortaöğretim Çalgı Toplulukları dersleri yalnızca Pamukkale Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü programında; Türk Halk Müziği Korosu dersi yalnızca Dokuz Eylül Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü programında bulunmaktadır. Buna benzer başka örnekler de vardır.

Bu farklılıkların özellikle o kurumların kuruluşlarında ve daha sonra görev alan yöneticilerin, öğretim elemanlarının, halen görevli olan öğretim elemanlarının varlıklarından ya da kişisel sayılabilecek tutumlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Genellikle dersin öğretim elemanı ya da o derse giren öğretim elemanları grubunun belirlediği derslerin içeriklerinin öğretmen adaylarının mezun olduklarında çalışacakları alanla yeterince tutarlı olmadığı söylenebilir. Örneğin, -benim de alanım olan- piyano derslerinin öğretmen adayının öğretmenliğinde kullanabileceği davranışları kazandırma kaygısıyla işlendiğini söylemek güçtür. Piyanyoyu -ya da piyanoda öğrendiği becerilerle kullanacağı elektronik klavyeyi- müzik öğretmeni genellikle öğreteceği okul şarkılarını çalmak ya da onlara eşlik etmek için kullanacaktır. Zaman zaman da piyanonun kendine özgü dağarcığından parçalar çalacaktır. Oysa eşlikli parçaların eşlik partisini çalma ya da eşliği yazılmış parçalara doğaçlama eşlik yapma konusu genellikle derslerin içeriğinde yoktur. Piyanoda Eşlik benzeri ayrı konulan derslerin bu derslerin ilgili alana yönelik olarak yapılmadığı gerçeğini değiştirmez. Diğer çoğu ders de pek farklı değildir. Gerçi Müzik Eğitimi Bölümleri (şimdiki adıyla müzik eğitimi anabilim dalları), yalnızca müzik öğretmenliği mesleğinin okuldaki bölümünde kullanılabilecek davranışların kazanıldığı "teknisyen" okulları olarak düşünülmemelidir. Bu okullar çağdaş görüşlerle donatılmış, çok yönlü çevrenin kültür-müzik önderi olabilecek insanlar yetiştirmek zorundadır. Ancak temelde bir meslek okulu olarak temel kaygısı o meslekte kullanılacak davranışların kazandırılması olmalıdır.

Programlarda öğretmenlik uygulamalarına yeterince yer verilmediği söylenebilir. Uygulama için genellikle altışar saat ayrılmıştır. Pamukkale Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde Özel Öğretim Metodları ve Uygulama adı altında iki saatlik bir ders vardır. Bu kadarlık bir uygulamanın öğretmen adayını öğretmenliğe hazırlayacağını söylemek güçtür. ABD Arizona Devlet Üniversitesi'nde (Arizona State University) bir yarıyılın tümü uygulamaya ayrılmaktadır. Ayrıca müzik öğretmenleri genellikle buldukları yerin müzikle ilgili, müzik eğitimi görmüş, bu alanı meslek edinmiş tek insanı olmaktadır. O nedenle özel çalgı dersleri vermeleri bir olgudur. Ancak Gazi Müzik Eğitimi Bölümü dışında öğretmen adaylarını öğrendikleri çalgıların öğretimine hazırlayacak dersler bulunmamaktadır. Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'ndeki Çalgı Eğitimi İlkeleri dersi -eğer çalgı öğretim uygulamalarını da içerecek biçimde içeriği varsa- bu konuda olumlu bir örnek olarak görülebilir.

Alan derslerinin öğretmen adaylarını ilgili konu alanının bir dalında uzmanlığa yöneltme eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu eğilim Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nü Anasanat dalları ayrımına kadar götürmüştür. Öğrencilerin de bu eğilimde oldukları söylenebilir. Yapılan bir araştırmaya göre (Uz 1996, s. 285-286) bu kurumların temel kaynağını oluşturan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri öğrencilerine göre müzik öğretmenliği saygınlık sıralamasında sonlarda yer almakta ve bu öğrencilerin ancak yüzde 27'si müzik öğretmeni olmayı düşünmektedir. (Geçmişte Müzik Bölümlerinin kaynağının çoğunu Öğretmen Okulu mezunu öğrenciler oluşturuyordu ve bunlar çoğunluğuyla müzik öğretmenliğini seviyorlardı ve müzik öğretmeni olmaktan başka düşünceleri de yoktu.). Ders gruplarının dağılımı da bu eğilimi doğrular görünümündedir. Örneğin Uludağ Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü'nün programında alan dersleri yüzde 72, öğretmenlik formasyon dersleri yüzde 20, genel kültür dersleri yüzde 8 oranındadır. Bu oranlar YÖK'ün programında sırasıyla 58, 27 ve 15'tir. Arizona Devlet Üniversitesi Müzik Öğ-

retmenliği programında 63, 18 ve 18'dir. Uludağ Üniversitesi'nin programı, alana fazla ağırlık vermekte, geniş görüşlü, çok yönlü müzik öğretmeni yetiştirme anlayışına uygun düşmemektedir.

Görüldüğü gibi YÖK Başkanlığı eleştirilerinde çok haksız değildir. Bu sorunları gidermek üzere konuya el koyması da çok yanlış görünmemektedir. Çünkü bu konunun, Üniversiteye geçilmesiyle devre dışı kalmış bir Milli Eğitim Bakanlığı tarafı vardır ve bu sorunları kurumların kendi iç dinamikleriyle gidermelerini beklemek pek gerçekçi olmaz. (Harf devrimine dönemin öğretmenleri önce karşı çıkmışlardı). Federatif bir sisteme sahip olan, Devletin eğitime çok az karıştığı oldukça liberal yapılı ABD'de bile öğretmen eğitimindeki farklılıkları aza indirmek, öğretmen için ortak nitelikler belirlemek, öğretmenlik mesleğinin gelişmesini sağlamak, öğretmen eğitimi programları üzerinde araştırmalar yapmak üzere, öğretmen eğitimi için kurulmuş olan Ulusal Standartları Saptama Konseyi bulunmaktadır. (Eğitimsen 1998, s. 127). Ancak, YÖK'ün bütüncül sayılabilecek yaklaşımına karşın, pilot uygulamayı değerlendirmeden, 16-18 Temmuz 1997 tarihlerinde, çok kısa sayılabilecek bir sürede, -içinde benim de bulunduğum- komisyona program hazırlatarak müzik eğitimi kamuoyunun eleştirisinden geçmesine olanak bırakmayışını; üstelik bu programı ve yılların müzik eğitimciliği birikimini göz önüne almadan yeni bir program göndermesini bütün öneri ve eleştirilere kulak tıkayarak Müzik Eğitimi Bölümlerinin elini kolunu bağlayan, çok gerilere götüren yeni bir yapılanmaya gitmesini onaylamak olanaksızdır. Kaldı ki YÖK gönderdiği programda hem kendi belirlediği sınırlamalara uymamış hem de eleştirdiği sorunların bazılarını yinelemiştir. Komisyondan, çalışmalara başlarken, alan bilgisi derslerinin 16-24 çeşit ve 54-72 kredi, öğretmenlik formasyonu derslerinin 10 çeşit ve 32 kredi, genel kültür derslerinin 7 çeşit ve 9 kredi, seçmeli derslerin 5-7 çeşit ve 15-21 kredi, toplam derslerin 40-48 çeşit ve 120-140 kredi ile sınırlandırılmasını istemiştir. Ancak bu sınırlandırmaya karşın gönderilen programda yaklaşık yüzde ellilik bir fazlalıkla 64 çeşit ders bulunmaktadır. Derslerin kredi toplamı 147'dir. Aslında öğrencinin uygulamalı denilen dersleri de yoğun biçimde yaptığı düşünülürse, gerçek yıllık 178 saatlik derstir. Bu kadar dersi olan bir öğrencinin kendisini ilgi alanı doğrultusunda geliştirecek seçmeli dersler için zaman bulması çok güçtür. Nitekim yarıyılların bir bölümünde seçmeli ders yoktur ve toplam 9 saatlik seçmeli dersle, 12 saat seçmeli dersi olan Uludağ Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü programının gerisine düşmüştür. Pilot uygulamada 12 saat Okul Deneyimi, 12 saat Öğretmenlik Uygulaması, 2 saatlik Seminer olduğu halde, uygulamaları artırma iddiasında olan YÖK, gönderdiği programda, Okul Deneyimini 10 saate, Öğretmenlik Uygulamasını 8 saate indirmiş, uygulamaları topluca değerlendirmeyi amaçlayan ve oldukça işlevsel olan Seminer dersini kaldırmıştır. Bütün meslek yaşamı boyunca sesini kullanacak müzik öğretmen adayına bir yıllık ses eğitimini yeterli görmek, mesleği ve öğrenimi açısından hiç de tutarlı değildir. (Başka bir çalışma konusu olduğundan, bu çalışmada derslerin ayrıtısı üzerinde durulmayacaktır.) Ancak genel olarak söylemek gerekirse, bu derslerin büyük çoğunluğunun Komisyon'un önerdiği programla hiçbir ilgisi yoktur. Ders adlarında tutarsızlıklar, bilimsel yanlışlıklar vardır. Bunların yanında hepsinden önemlisi, öğrencilerin birikimlerini, yeteneklerindeki ve ilgilerindeki bireysel farklılıklarını değerlendirebilecek, karşılayabilecek esneklikten yoksundur. Bu kurumlara önemli sayıda dört yıl yoğun sayılabilecek müzik eğitimi almış Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri mezunları girmektedir. Programda esneklik bulunmadığı için, birikimleri yok sayılarak, bu öğrencilerle diğer öğrencilere aynı program uygulanmaktadır. Eğitim Enstitüleri döneminde Müzik Öğretmenliği programlarının bilim eğitiminden uzaklıkları en çok

eleştiri alan yanlarından biriydi. YÖK'ün programında bu alanla ilgili hiçbir ders bulunmamaktadır. Böyle bir eğitimle çağdaş öğretmen yetiştirilebilir mi?

Diğer yandan programların hiç birinde felsefe ve estetikle ilgili bir ders bulunmamaktadır. Bu konu, müzik alanında en çok ihmal edilen konulardan biridir. Tarihte estetiksel, biçimsel dönemler genellikle önce resim sanatında ortaya çıkmış, sonra müzik sanatında görülmüştür. Örneğin görsel sanatlar da postmodern durum tartışılırken, müzik alanında önce inkar edilmiş, sonra konu müzik tarihi kitaplarında yer almaya başlamış, hakkında makaleler yazılmıştır. Programlardan örnekleyecek olursak, Uludağ Üniversitesi Resim Anasanat Dalı'nın programında iki dönemlik Estetik ve Sanat dersi bulunmaktadır. Ayrıca, bütün yarıyıllarda Sanat Tarihi dersleri vardır.

YÖK'ün programında Bilgisayar dersinin bulunması olumludur, ancak bu dersin müzik eğitimi alanıyla ilişkilendirilmesi müzik eğitimine yeni ufuklar açabilecektir.

ÇAĞDAŞ BİR MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI İÇİN ÖNERİLER

Başta belirtildiği gibi, uygun önerilerde bulunabilmek için programı müzik öğretmeni yetiştirme sistemi içerisinde bütüncül bir yaklaşımla ele almakta yarar vardır.

Müzik Öğretmenliği programlarına çok nitelikli öğrenciler girmemektedir. Uludağ Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü giriş sınavlarında ÖSS puanına önemli oranda ağırlık verdiği halde, kazananların en yüksek ÖSS puanı bazı Meslek Yüksekokullarının bile en alt puanı kadar olmaktadır. Eğitim Enstitülerinin yatılılık dönemlerinde bu programlara daha nitelikli öğrenciler girmekteydi. Çünkü, ilköğretmen Okulları ve Müzik Seminerleri aracılığıyla nüfusun yarısından fazlasını oluşturan köy kökenli nüfustaki yetenek havuzunun en seçmeleri girebiliyordu. Oysa bu programlar hem bu yetenek havuzuna tümüyle kapalıdır hem de diğer kesimin prestijli okulları kazananlardan sonrakileri alabilmektedir (Uz 1992, s.129-139). O yüzden kırsal kesimi ve alt sosyo-ekonomik kesimi bu programlara çekebilmek için, bunları ilkokuldan üniversiteye kadar taşıyacak yatılılık, bursluluk vb sistemleri kurulmalı öğrenci akışı yeniden düzenlenmeli; öğretim kadrosu, bina ve donanım açısından nitelikli okullar oluşturulmalıdır. Ancak bunlar Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri gibi tek bir program uygulayan okullar olmamalıdır.

Müzik öğretmenliği geliriyle, statüsüyle güçlendirilmeli, çekici duruma getirilmelidir. Müzik öğretmenlerinin her türlü kendilerini geliştirme çabaları değerlendirilmeli, önleri açılmalı, kendilerini geliştirme çabaları özendirilmelidir. Okuldan çıkış ile müzik öğretmenliğine başlayış kopuktur. Müzik Eğitimi Anabilim dallarıyla müzik öğretmenlerinin ilişkisi sağlanmalıdır. Hizmet içi eğitim sürekli ve işlevsel hale getirilmeli; müzik öğretmeni için çekici kılınmalı, bir hak haline getirilmelidir.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlar öğretim kadrosu, bina, araç-gereç ve diğer sosyal olanaklar açısından geliştirilmeli, çekici duruma getirilmelidir. Mezunların en iyilerinin akademik kariyeri tercih etmelerini özendirecek önlemler alınmalıdır. Yurtdışı eğitim olanakları sağlanmalı ve sürekli hale getirilmelidir.

Bu konuya ilişkin zengin öğretmen eğitimi birikimimizden esinlenebiliriz:

Yükseköğretmen Okullarının öncülü sayılabilecek Darülmualimin'i Aliye(1908) için önerilerden birkaçı şöyledir:

"-Az öğrenci almak

-Öğrencilere dolgun maaş(burs) verdirip, ce'ne çıkmalarına gerek bırakmamak(Şimdiki öğrenciler otellerde vb. çalışmak zorunda kalmaktadırlar).

-Zeki ve çalışkan öğrencilere Darülmualimin'i normal süresi olan 3 yıldan daha önce ve yine sınavla bitirme imkanı sağlamak; böylece hem başarılı öğrencileri okulda gereksiz yere tutmamak, hem de öğrenciler arasında bu şekilde bir yarışma yolu açmak.

-Mezunların öğretmenliğe atanmalarında mezuniyet başarı derecesini gözönünde tutmak..." (Milli Eğitim Bakanlığı 1995, s.21-22).

Buradan yola çıkılarak, kredili sistem ya da bazı derslerden muafiyet olanağı getirilerek Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri mezunu öğrencilerin ya da özel çalışmalarıyla kendini geliştiren öğrencilerin birikimleri değerlendirilebilir. Yeterli yatılılık ya da bursluluk olanakları getirilebilir. Eğitim Enstitülerinde olduğu gibi başarılı öğrencilerin mezun olduklarında iyi okullara müzik öğretmeni olarak atanmaları sağlanabilir.

Program, yatay ve dikey geçişlere olanak verecek biçimde düzenlenmeli, hareket olanağı sağlayacak esneklikler olmalıdır.

Programda bilimsel davranışı kazandıracak ve araştırma eğitimini verecek ders ya da dersler bulunmalıdır. Küreselleşmenin yoğunlaştığı dünyada, çok kültürlülüğe açık, etnosentrizmden uzak hoşgörülü müzik öğretmenleri yetiştirecek programlar oluşturulmalıdır.

Bilgi ve multimedia kendine ait bir terminoloji ve dili ve bunların kullanılması için gereken becerileri ile birlikte sibernetik çağı ve karmaşık bir teknoloji sistemi, 21. Yüzyılın postmodern dünyasında bunların akıllıca ve etkin olarak kullanılması için, yeni bir tip okur yazarlığı gerektirmektedir.(Matriano 1997, s.31). Basılı yayın okuryazarlığından dijital okuryazarlığına geçilmektedir. 2030'lara kadar görev yapacak yeni müzik öğretmen adayına bu okuryazarlığın çok iyi verilmesi gerekir.

Programda felsefe-estetik dersi ya da dersleri bulunmalı, müzik öğretmeni yalnızca görevini yerine getiren teknisyenlikten çıkarılmalı, yaptığı işin bilincinde olan, çevresine duyarlı, yaratıcı, gelişmeye açık, çağdaş bir insan olmalıdır.

Edinilen bilgilerin ömrü 5-6 yıla inmiştir. Müzik öğretmen adaylarına esnek bir eğitim uygulanmalı, daha çok nasıl öğrenileceği, bilgiye nasıl ulaşılacağı ve temel bilgi ve beceriler öğretilmelidir. Böylece ders çeşidi ve sayısı çok azaltılabilir ve azaltılmalıdır da. (İnternet aracılığıyla bile belli ölçüde piyano öğrenmek mümkündür.) Program öğrenci merkezli hale getirilmelidir. Programda öğrencinin her türlü etkinliği (konser verme, konser izleme vb.) değerlendirilmelidir.

Müzik öğretmeni bütün yaş gruplarına ders verebilecek biçimde yetiştirilmelidir.

Özel ya da bireysel çalgı dersi öğretmenliği konusunda giderek talep artmaktadır. Ancak bu alanın eğitimini veren belirli bir kurum bulunmamaktadır; meslek haline gelememiştir. Bu soruna ve başka pek çok soruna çözüm getirmek için bütün müzik öğretim kurumları Eğitim Fakültesinin yanında bir çatı altında toplanabilir. Yatay geçişlerle ya da gerekli dersleri alarak özel çalgı dersi öğretmenleri yetiştirilebilir. Bu olmazsa bu sorun Müzik Eğitimi Programı içinde çözümlenebilir. (Genel müzik öğret-

menliğinden fazla uzaklaşmadan). Genel öğretmenlik formasyonu yanında çalgı öğretmenliği formasyonu da verilebilir.

Alan dersleri, öğretmenlik formasyon dersleri, genel kültür dersleri arasında iyi bir denge kurulmalıdır. Bir dönem tümüyle ya da çoğunluğuyla öğretmenlik uygulamasına ayrılabilir. Bu arada alan dersleri ihmal edilmemelidir. Alanında yeterli olmayan öğretmenin mesleki formasyonu ne kadar güçlü olursa olsun dalında başarılı öğretmenlik yapması mümkün değildir. (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 1992, s.34).

Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi içerisinde müzik öğretmeni yetiştirme alt komitesi ya da çalışma grubu kurulmalıdır. Bu kurulda Milli Eğitim Bakanlığı temsilcisi, YÖK temsilcisi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğretim elemanları temsilcisi ya da temsilcileri, müzik eğitimi program geliştirme uzmanı, müzik öğretmeni, müzik müfettişi vb. bulunmalı, bu komite ya da grup üniversite özerkliğini zedelemeyecek biçimde asgari ortak standartlar oluşturmalı ve ilgili taraflarla sürekli iletişim halinde olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Başer, Nurettin ve diğerleri. Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme(1848-1995). Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını, 1995.
- Eğitim Sen. Demokratik Eğitim Kurultayı. Ankara:1998.
- Güvenç, Bozkurt. "Eğitim, Sistem ve Eğitim Sistemi Üzerine", Nasıl Bir Eğitim Sistemi. İzmir: Bilsa Bilgisayar Bilimsel Yayınlar Dizisi,1998.
- Matriano, Estella. "2000'li Yıllarda Eğitimin Globalleştirilmesi Sorunları Karşılama ve Fırsatları Değerlendirme", Uluslar arası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, 1997.
- MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme(1848-1995). Ankara:1995.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon. Ankara:1992.
- Sönmez, Veysel. Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. Geliştirilmiş 3. Baskı. Ankara: Adım Yayıncılık, 1991.
- Uçan, Ali. Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Müzik Alanı Birinci Yıl Programının Değerlendirilmesi. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları,1982.
- _____. "Türkiye'de Müzik Eğitimi Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarındaki Sistemin Çözümlemesi." Birinci Müzik Kongresi Bildirileri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988.
- Uz, Abdullah. "Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Özellikleri, Sorunları, Beklentileri", I. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu. Bursa: U.Ü.E.F. Müzik Eğitimi Bölümü Yayını, 1996. S.277-288.
- _____. "Müzik Eğitimi Bölümlerinin Öğrenci Yapısı", Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. VII(1),1992. S.129-140.
- YÖK Başkanlığı. Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. Ankara: 1998.